

Parlem de nacionalisme

Jordi Sedó

Lingüista i escriptor
www.escriptors.cat/autors/jordisedo

L'extinta CiU no deixa de llançar fills pòstums al món. No fa gaire, s'ha anunciat la recuperació del Partit Nacionalista de Catalunya (PNC), una marca que dirigents de Convergència Democràtica (CDC) havien registrat ja l'any 1978, però que mai es va arribar a activar. En qualsevol cas, aquest serà el nom amb el qual operarà, a partir d'ara, l'anomenat grup de Poblet. No serà, necessàriament, la denominació amb què es presentarà a les eleccions perquè això depèn de posteriors negociacions amb els exdirigents d'Unió Democràtica (UDC), avui integrats a Units per Avançar, però no puc estar-me d'expressar fins a quin punt trobo contraproductiu incloure l'adjectiu "nacionalista" en el nom d'un partit català.

DOS TIPUS DE NACIONALISME

El nacionalisme es pot donar en nacions sense estat, com ara Catalunya o el País Basc, o en nacions que tenen al darrere un estat plenament constituït com l'espanyol o el francès. En el primer cas, sol sorgir un tipus de nacionalisme que tracta de treure's del damunt una nosa que l'encotilla, un nacionalisme que malda per a evitar l'asfíxia de la nació que li dona raó de ser. Podríem dir que és un nacionalisme defensiu, per bé que les maneres d'actuar per a aconseguir els seus fins puguin arribar a ser diverses. No hi ha dubte que l'estil fonamentalment pacífic i radicalment democràtic i integrador que hem exhibit la immensa majoria dels catalans en els darrers anys no s'assembla gens al que va exhibir ETA. Però, en qualsevol cas, l'objectiu és el mateix: treure's del damunt la cotilla de l'Estat espanyol.

El segon és el que representen, per exemple, la majoria dels partits estatals a Espanya o Donald Trump als EUA. No cal més que recordar el seu: "America, first." L'eslògan ja és prou exclouent, però és que, a més, el fet d'anomenar el seu país amb el nom de tot el continent –i això, ho fan tots els estatunidencs– és una forma de supremacisme perquè, tàcitament, nega la rellevància de les altres nacions que conté. I compte perquè, a casa nostra, se sol fer una cosa semblant quan diem: "Europa" per a referir-nos a la Unió Europea, com si les nacions que hi ha fora de la UE no fossin Europa.

Aquest nacionalisme d'estat es diferencia de l'altre per dos trets molt rellevants. En primer lloc, no és un nacionalisme defensiu, sinó ofensiu perquè té el monopoli de la llei i pot aixafar, sense cap impediment, qualsevol opció nacional que no vulgui considerar legítima. Però, sobretot –i aquesta és la segona diferència–, és un nacionalisme que passa desapercebut als seus adeptes. A la il·lustració, teniu un exemple de manifestació que, amb falta d'ortografia inclosa, dona per descomptat que no és de caire nacionalista. Estan convençuts que retre culte a l'Espanya-nació encara que neguin l'existència de les altres que conté l'Estat és un posicionament neutre,

l'únic no desviat de la lògica. No són capaços de percebre el seu propi nacionalisme supremacista. No s'adonen que l'exerceixen. Fixeu-vos quants partits espanyols amb cara i ulls duen, en el seu nom, l'adjectiu "nacionalista". Cap ni un. Perquè creuen que el nacionalisme és cosa d'equivocats i de radicals i que només existeix en una colla de mals espanyols que, incomprensiblement, no volen ser espanyols, quan ser espanyol és el millor del món.

I no perceben el seu nacionalisme no pas perquè no existeixi, sinó perquè ningú no els el qüestiona, perquè encaixa perfectament amb el que hi ha establert, perquè no necessita reivindicar-se, perquè no és reprimat, ans fomentat per l'aparell de l'Estat. Però ells en diuen "patriotisme", un concepte que té acceptació i, fins i tot, certs ressons èpics.

D'això, ens n'hem anat adonant a poc a poc i, al llarg de les dues últimes dècades, la paraula "nacionalista" havia anat desapareixent del vocabulari dels polítics catalans per a definir la pròpia ideologia. És més: darrerament, havia reaparegut, però per a referir-se exclusivament al nacionalisme espanyol, molt més exacerbant i exclouent que no pas el català. Per això, em sorprèn i em sap molt de greu que, quan surt a l'escena política catalana una nova opció, aquesta recuperi l'adjectiu "nacionalista" dins el seu nom com un dels seus trets definitoris més substancials.

EL NACIONALISME A EUROPA

I em sap greu no tan sols perquè, autoanomenant-se ells nacionalistes, fa l'efecte que els altres no ho siguin, sinó també –i això és molt important– perquè els europeus democràtics, no tan sols els de la UE, sinó tots, s'esgarrifien quan senten el mot "nacionalisme" perquè els evoca l'Europa més negra. La dels anys 30 del segle passat. I aquestes identificacions hauríem de ser molt curosos a evitar-les.

Fixeu-vos en les definicions que tres diccionaris buscats a l'atzar de tres de les principals llengües europees donen al mot "nacionalisme" i compareu que, fora d'Espanya, el concepte té un significat molt diferent (les negretes són meves):

Diu el *Larousse* francès: "Théorie politique qui affirme la **prédominance de l'intérêt national par rapport aux intérêts des classes et des groupes qui constituent la nation ou par rapport aux autres nations de la communauté internationale.**" És a dir: "Teoria política que afirma el **predomini de l'interès nacional en relació amb els interessos de les classes i dels grups** que constitueixen la nació **o en relació amb les altres nacions** de la comunitat internacional".

En anglès, el *Cambridge Dictionary* diu: "A **great or too great love of your own country.**" És a dir: "Un gran **o massa gran** amor pel propi país."

Finalment, l'alemany, per raons històriques òbvies, ens aporta la que entenc que és la definició més dura. Diu el *Digitales Wörterbuch der Deutschen Sprache*: "Ideologie und Politik der **Überschätzung der eigenen Nation und der Missachtung anderer Nationen.**" És a dir: "Ideologia i política de la **sobrevaloració de la pròpia nació i del menyspreu per les altres nacions.**"

A Catalunya, concebem el nacionalisme com una defensa de la pròpia nació davant d'una força que pretén anorrear-la, tot mantenint un escrupolós respecte per totes les cultures que conviuen en el mateix territori i per les altres nacions de la comunitat internacional.

Estan convençuts que retre culte a l'Espanya-nació és una postura neutre, l'única no desviada de la lògica. No perceben el seu nacionalisme

Però, a Europa, no. Per això, hem d'anar amb molt de compte quan, mirant-nos obsessivament el propi melic, ens proclamem nacionalistes. De fet, quan alguns espanyols ens titllen de nazis i d'exclouents, ho fan valent-se fraudulentament dels criteris que han inspirat aquelles definicions i, a sobre, és permeten el luxe de proclamar-se patriotes, però de cap manera nacionalistes. Pregunteu-los quina diferència hi ha entre aquests dos termes, que, en realitat, són pràcticament sinònims. Us diran que són de significats contraris perquè el patriotisme és l'amor a la pàtria i el nacionalisme és l'odi a la pàtria. I és que ells, com que són nacionalistes exclouents fins al moll de l'os, només en reconeixen una, de pàtria. La seva.

El Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC), en canvi, no sembla veure-hi res de negatiu, en el nacionalisme. El defineix amb aquesta única frase: "Ideologia i moviment que reivindica l'organització política independent d'una nació."

El mateix passa amb el de la Real Academia Española (RAE), que dona dues definicions de "nacionalismo": "*Sentimiento fervoroso de pertenencia a una nación y de identificación con su realidad y con su historia*" i "*Ideología de un pueblo que, afirmando su naturaleza de nación, aspira a constituirse como Estado*". Res de negatiu tampoc.

El fet que Espanya no patís directament les atrocitats de la Segona Guerra Mundial –altra feina teníem en aquells moments...!– ens fa no ser prou conscients de com es viu el concepte entre els europeus, alguns dels quals poden sentir-se inclinats a rebutjar les nostres reivindicacions si les emmarquem en el nacionalisme.

A més, tal com jo ho veig, la definició del DIEC, curiosament, exclou de la consideració de nacionalistes formacions com ara la CiU de Jordi Pujol que ens va governar tants anys, però que no propugnava la independència i a qui, en canvi, tothom considerava nacionalista sense discussió. Tanmateix, hi cabrien, sens dubte, –i, en aquest cas, també dins les definicions de la RAE– tots els partits espanyols d'àmbit estatal, ja que, a diferència del que feia CiU, cap d'ells no renunciaria a la independència de la que ells consideren la seva nació –Espanya, naturalment– en cas que aquella es trobés en perill.

Ja veieu, doncs, que, o tota la vida hem fet servir malament la paraula "nacionalisme", o em temo que els diccionaris estan inspirats no tan sols per criteris lingüístics, sinó, lamentablement també, per criteris polítics.

EL NACIONALISME DEL PNC

Els recuperadors del Partit Nacionalista de Catalunya ja ens han anunciat que el partit abraçarà el catalanisme i el nacionalisme. Ara només cal que ens diguin a quina definició de nacionalisme s'acullen o si faran com CiU, que es deia nacionalista, però no cabia a la definició del DIEC. Però que ens ho diguin clar i català, si us plau. Així, tothom sabrà a què atènyer-se a l'hora d'anar a votar. Perquè, de la seva postura sobre la independència, de moment, només han afirmat que s'oposen a la via unilateral i que, a Catalunya, volen ocupar l'espai d'una formació que no posi de manera constant l'exercici de l'autodeterminació com a condicionant de qualsevol pacte o negociació. I no n'han dit res més, que jo sàpiga.

Podria ser que, de nacionalistes, només en tinguessin el nom i que el fessin servir només com a fal·laç ariet electoral?